

FOAIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Corespondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ“; eară banii de prenumerațiune și inserțiunilor la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diecesane în Caransebeș.
Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr.	Pentru publicațiunile oficiale, concurse, elice etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte, 3 fl., până la 200 de cu- vinte, 4 fl., de aci în sus 5 fl.	
” ” ” pe 1/2 an . 2 ” 50 ”		
” România și străinătate pe an . 14 franci		
” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		

Unele ingerențe stricacioase limbei.

(Urmare și fine.)

Ceea-ce nu mai e firesc, și nici potrivit din punctul de vedere al limbei este, că o samă dintre acești fii, altcum viguroși ai neamului nostru, întorși la vetrele părintești, din nepricepere, încep a introduce unele cuvinte străine, nemțesci ori unguresci, atrnă dela aceea că au slujit împăratului ori craiului țerei și în soțietatea în care rămân mai departe. Aceste cuvinte prind întâiu la părinți și la neamuri, mai târziu, mai ales dacă întroducătorii lor este copilul unui fruntaș, sau este om de spirit, se lătesc în satul de unde este, și de aci apoi în decursul timpului mai departe.

Aceasta este pe scurt calea pe care au intrat în timpul mai nou în limba noastră fără de nici o lipsă, ba chiar spre paguba și vedita ei stricare, o mulțime de străinisme, de proveniență germană și magiară. Zic, fără de nici o lipsă, pentru că ele de regulă nu exprimă o idee sau o noțiune pentru care nu am avea în limbă cuvântul adecuat românesc, de mult cunoscut și înpământenit.

Așa de pildă o muere, care era în proces de despărțanie, în fața scaunului protopresviteral zice: „bărbatul meu îmi aruncă că eu am fâlincă; mă rog de cinstitii domni, eu n'am nici o fâlincă.“

Oare nu era mai bine să zică dânsa: N'am nici o scădere decât fâlincă. Hotărit că da; dar se vedea din fața ei că voesce să impună Scaunului, să-i arete oare-cum că și ea scie vorbi mai pe slovă, nu este așa ori și cum și ori și cine.

Un țeran, care venise cu lemne la oraș, văzând pe fiu-seu care era la școală, îi zice: „duți bucfarele acasă și apoi vină încoace.“

Oare nu avem noi în limba noastră cuvântul *carte* cu mult mai simplu și mai neted decât bucfariu și pe deasupra și cunoscut în toate părțile locuite de Români.

Trecând într'o serbătoare printr'un sat aud pe un junc agrăind pe o fată: „vină cu mine la *spajiri*.“ De ce

nu la preumblare? i-am zis eu, neputându-mă stăpâni.
„Pe la noi așa se spune, mărog d-le.“

Trist, de tot trist lucru cel-ce se spune!

În vara aceasta un biet bătrân mi s'a plâns între altele cu fraza: „Auzi D-Ta, am ajuns vreme grele de tot. Cine a mai pomenit ca să dai tu *ștaier* și pentru câni?!“ Da, *ștaier*, zicea gârbovitul moșneag, batar el va fi sciut cel puțin așa de bine ca și mine, că noi avem două cuvinte cari acoper pe deplin noțiunea *ștaier*; cuvântul *dare* și cuvântul *porție*.

Un servitoriu, care necontentit a trăit în satul unde s'a născut, unde nu se afla nici urmă de Neamț ori de Magiar și care nici barem cătană n'a fost zice într'o dimineată: „mă duc bărbătesce acasă ca să *puțuluiesc* cizmele stăpânului-meu, că este aproape la 8 ceas.“

De ce să puțuluiescă și nu să *curățe* și de ce la 8 ceas și nu la 8 ceasuri? De bună samă pentru că la 8 ceas zic ofițirii și subofițirii, cari nu sciu românește cum se cade, dar cari în virtutea poziției și a autorității dispun pe feciori a crede că așa este mai bine.

Un junelaș, care m'a însoțit într'o mică excursiune îmi vorbea despre un vânătoriu din satul lui *astfellu*: „Este cel mai vestit *jagër* în ținutul ăsta, nimere critariul în aer; dar astă-earnă puțin a *fălit* de nu l'a imbrăncit o hală de urs.“

Noi avem *vânătoriu* și *lipsit*, două cuvinte pretutindenea cunoscute printre Români.

Într'o crăsmă, și încă în mijlocul codrului, doi cărauși de cărbuni închină cu câte un păhăruț de vinars, unul cu: „*aldaș bun*“ ear celalalt îi răspunde cu: „*aldaș și becheșeg se dee Dzeu*.“

M'a surprins *aldașul*, dar îndată ce a fost însoțit de *becheșeg* am înțeles că el a ajuns a fi lățit printre Români prin mediul honvezimei.

Lasă că noi avem *bine-cuvântare* și *pace*, dar pe deasupra este și paroxism *aldaș bun*, de vreme ce *aldașul* nu poate fi decât bun. Rău este numai atunci când

cu becheșeg, dar din nepricepere și din nesocotință se primesc în limba noastră.

Un țeran, om de frunte în satul lui, și în mai multe rënduri fost primar și criznic, îmi zice: „Am brătăluit destul cu domni.” Vrea să zică: am petrecut destul cu domni. Dar „barátkozni” de unde derivă brătăluca nu însemnează a petrece ci a se împrieteni. Așadar înțelesul cuvântului nici nu mai este cel original.

Ori-cum se fie înse, noi slavă Domnului, avem în limba noastră și cuvântul a petrece și cel a se împrieteni și nu sântem câtuș de puțin avizați la brătăluca ungu-rească.

Un alt țeran întreabă pe vecinul seu zicând: „căpăt-at-ai valos dela fata, care ai pețit-o pentru Petru?” De ce nu răspuns, ci valos?!

Pe această cale a-și putea aduce mulțime de exemple care din care mai minunate. Mă opresc însă sciind că fie-care cărturariu de ai noștri le va cunoaște poate deopotrivă cu mine.

Una înse țin să o accentuez la acest loc, anume că străinizmele indigitate nu le-am luat din viața poporului nostru din ținuturile unde el este în atingere neîntreruptă cu elementele străine, în deosebi cu nemții și cu ungurii, ci din cele mai compacte comitate românesce din toată țeara, anume din al Căraș-Severinului și din al Hunedoarei.

Și aceasta am făcut-o cu intențiune așa, pentru ca de aci să poată ori-care om cu pătrundere să deducă, cum va fi influințată limba noastră de străinisme în acele părți, unde este zilnică atingere cu alte neamuri de oameni și pentru ca cei cărora le zace la inimă curățenia și desvoltarea ei, și au dragoste de neam, să vină cu o zi mai nainte să lucreze întru împedecarea și înlăturarea răului.

Adevărat că amintitele ingerențe la întâia privire nu par a fi de natură serioasă; aducându-ne aminte însă de soarta fraților de un sânge din Bucovina și a celor din părțile sătmărene, cari la început încă au primit în limba lor numai câte puține străinisme, dar cu timpul, prin sporirea lor, au ajuns chiar în starea de a-și vedea primejduită și naționalitatea, vom înțelege că ele merită toată luarea aminte.

Reasumând cele înșirate putem trage următoarele reguli:

I. Pentru inteligență.

a) Inteligența să folosască neologizmele de proveniență latină, atât în vorbire cât și în scriere, numai atunci, când pentru anumite noțiuni lipsesc în limbă cuvinte încetățenite de mai nainte;

b) Să-și dea silința a se desbăera după putință de paradarea cu vreme și fără de vreme cu frase latine;

c) Să-și ia osteneala a înveța neologizmele cum se cade mai întâiu, și numai după aceea a le întrebuința, și încă în totdeauna în înțelesul în genere adoptat;

d) Să fie cu băgare de samă la forma lor ca să nu o schimonosească;

e) În vorbire să fie cu luare aminte ca să le întoneze așa precum cere firea limbei, și precum se obișnu-esc de mulțimea învățaților, și în sfârșit

f) Să nu le întrebuințeze atunci când fie cu privire la înțeles fie cu privire la formă este în nedumerire.

II. Pentru țerani.

a) Satenii să se mulțamească a se familiariza cu neologizmele de origine latină numai cu încetul; și cu ajutorul școlii numai; și în acest caz să se restrângă cât se poate de mult la întrebuințarea lor;

b) Străinizme să nu introducă decât atunci când vr'o noțiune nouă, pentru care lipsește cu totul în limba noastră cuvântul adecuat, o reclamă aceasta cu toată graba;

c) Să păstreze cu tărie cuvintele cele vechi și nea-ose românesce, și să nu sufere cu nici un preț înlocuirea lor cu altele necunoscute;

d) Pe cei, cari din nesciință ori din nepricepere să încearcă a introduce germanizme ori magiarizme, să-i lă-murească, mai ales preoțimea și învățătorimea, asupra ră-tăcirii lor.

Caransebeș, în 12. Septemvrie 1891.

Gerasim Sêrb.

O călătorie în satele românesce din Istria,

de

Teodor T. Burada.

(Urmare.)

Nici acest apel n'a avut un rezultat mai practic decât cel dintâiu.

Aproape un an după aceasta, în August 1888, Români istrienii continuară cu stăruințele lor și înjghebară o altă petițiune către dieta istriană, iscălită de 47 capi de familie, care o dădură în mâinile deputatului dietal și avocat Dr. Antonio Scampichio, cu rugămintea, de a o înainta și susține înaintea dietei chiar în sesiunea aceluși an. D-l Scampichio dădu petiția, despre care e vorba, în ziua de 30 Octomvrie același an în mâinile comisunii școlastice a dietei, care a studiat-o cu îngrîjire.

Eată cuprinsul petițiunii despre care e vorba:

Înaltă dietă!

„Conform cu art. 19 al legii fundamentale de stat „din 21 Decemvrie 1857, despre drepturile generale ale „cetățenilor regatelor și țărilor reprezentate în consiliul „imperiuului, fiecare națiune îndeosebi are dreptul înviolabil „de a-și păstra și cultiva naționalitatea și limba sa proprie.

„Această dispozițiune a legii însă a ramas literă „moartă pentru Români din Istria, căci pentru diuși până „în ziua de astăzi nici o școală măcar nu s'a făcut; cu „toate, că după datele statistice din 31 Decemvrie 1880, „ei în aparență sânt în număr de 1562, în realitate însă „ei sânt cu mult mai numeroși și cu toate-că art. 1 al „legii provinciale din 30 Martie 1870, despre instituirea, „susținerea și frecventarea școlaelor publice populare di- „spune, ca în fiecare ținut de o întindere de o oară să se „înființeze o școală populară publică, dacă se vor afla 40 „băeți obligați a frecventa școala, fie ca ținutul să cu- „prindă unul seau mai multe localități, fie chiar case în- „prăsciate ori venite la un loc în grupuri.

„Populațiunea română din Istria locuiește în satele :
 „Susnevizza, Bîrdo, Villanova, Iesenovic, Letai, Gropnic
 „și Posert. Centrul acestor localități e Susnevizza, nu nu-
 „mai prin marele număr de locuitori, dar și pentru că
 „nici una din localitățile sus numite nu se află în depăr-
 „tare mai mare de o oară. În Susnevizza ar trebui deci să
 „se deschidă școala, unde limba română, se fie limba de
 „învățământ.

„Subscriși prevăd, că pentru deschiderea acestei
 „școale se vor ivi multe pedecă, dintre care cea dintâi
 „lipsa de învățători, și după aceea lipsa unui local școla-
 „stic potrivit. Însă dacă nu se găsesc în Istria învățători
 „buni pentru învățământul în limba română, se află atâr
 „învățători în Bucovina, și n'ar fi un lucru greu a aduce
 „unul sau mai mulți din acea provincie, pe care de altă
 „parte în aceea ce privește un edificiu școlastic potrivit,
 „comunele sus numite, fiind interesate, ar fi gata la ori-ce
 „sacrificiu, pentru a preface o casă din Susnevizza, ca să
 „poată servi de local, sau chiar construi una din nou, cu
 „speranță, că această înaltă dietă, convinsă despre cuviința
 „și necesitatea de a nu lăsa să dispară cu desăvârșire
 „această urmă a națiunii, care de secol și secol locuiește
 „aici și-și păstrează în mijlocul altor popoare propria sa
 „limbă animată de cele mai liberale principii de echitate
 „și dreptate, și iubitoare de tot progresul cultural, —
 „se va îndura a-iajuta cu un ajutoriu din fondul provincial.

„Și în adevăr, în ce triste condițiuni morale și eco-
 „nomice se află populațiunea română, numai din lipsa
 „unei școale proprii. Cu toate aceste ea trebuie să contri-
 „buească ca ori-ce alte naționalități la cheltuielile însem-
 „nate ce le are provincia pentru menținerea școalelor pu-
 „blice fără se aibe însă cel mai mic folos. Dar dacă o
 „suma de ani Români din Istria, în mare parte nepă-
 „trunși de propriile lor drepturi, n'au făcut nici un pas
 „pentru a obține o școală populară în limba lor maternă
 „a sosit momentul acuma, că, osteniți de a mai trăi în
 „ignorantă și părăsiți, și ne mai voind să fie considerați
 „mai pe jos decât celelalte naționalități ce sunt în pro-
 „vincie și care au cu îndestulare școale publice, trebuie
 „să-și ridice vocea spre a apăra aceste sfinte drepturi,
 „care le sunt garantate lor, ca și la toți cetățenii, prin
 „legile fundamentale de stat.

„Convinsi deci, că nu putem încredința nimărui mai
 „bine apărarea acestor drepturi, subscriși îndrănesc a
 „se adresa la această înaltă dietă, ca în decursul acestei
 „sesiuni a sale să binevoască a dispune :

1) „De a-și da votul seu cât mai curând să se de-
 „schidă în Susnevizza, și la nevoie și la alt loc, o școală
 „publică populară cu limba română de învățământ și cu
 „limba germană ca materie obligatoare.

2. „De a însărcina comitetul permanent, ca se facă
 „pași necesari pelângă înalta autoritate c. r. școlastică
 „provincială, ca votul dietei cât mai curând să fie realizat.

3. „De a destina din fondul provincial, — conside-
 „rând sărăcia oamenilor, — un ajutoriu potrivit pentru
 „providerea, adaptarea și mobilarea unui local pentru școală.

Susnevizza, 31. August 1889.

(Urmează 47 de subscrieri.)

Dieta istriana, în urma acestei petițiuni, a intrat în
 desbaterea cestiunii. Dl Dr. Constantini, însărcinat de co-
 misiunea școlastică a dat cetire acestei petițiuni.

După aceea ca referent continuă:

„Comisiunea școlastică, căreia i-a fost transmis acest
 „memoriu spre studiere și referare, are onoarea a vă
 „spune cele-ce urmează :

„În părțile Vald'Arsei, și anume în comunele cen-
 „suare Susnevizza, Bîrdo, Villanova, Jesenovici, Letai,
 „Possert, Gropnic și Gradine populațiunea e română și,
 „după ultimele date statistice, numără 2299 de suflete.

„Nu există însămnări istorice, din care să se poată
 „șci cu exactitate originea acestui neam în Istria, pecând
 „despre venirea populațiunilor slave avem mai multe date.
 „Prin urmare cu tot dreptul preponderază opiniunea, că
 „Români sunt descendenții acelor colonii, pe care le-au
 „așezat Romani delu Luarnero până la Marnero (Marea
 „Neagră), și care ici colea până în ziua de astăzi se
 „sustin.

„Români din Istria și-au păstrat limba lor, cu toate
 „că sînt focungiurați de o populațiune slavă și primenc
 „dela preoții slavii instrucțiunea religioasă, din care cauză
 „încă de copii sînt siliți a învăța dialectul lor.

„Cu toate aceste, ei nu numai își păstrează limba
 „lor, dar nu-și renegară nici neamul lor, și aceasta, pen-
 „tru-că tipul poporului vecin li-se manifestează străin atât
 „în privința neamului, cât și în privința limbii, apoi și
 „pentru-că ei ocupă un teritoriu destul de întins și popu-
 „lat pentru a-le permite de a se căsători între ei, și în
 „fine pentru-că poporul, cu care sunt în contact, nu exer-
 „citează asupra lor nici o superioritate prin calități mo-
 „rale, ca să se simtă îndemnați de a-î imita.

„Drept aceea, cu toate că au fost dați uitării sute
 „de ani, Români din Vald'Arsa au conștientă deplină de
 „sine, și știu, că ei sînt alți oameni, și mai deștepti
 „decât vecinii lor străini; drept dovadă, ori de câte-ori
 „trecea pe la ei vr'un călătoriu român cu o cultură mai
 „înaltă și se întreținea cu ei ca se facă studii, bieții oa-
 „meni se adunau extasiați pe lângă el, numai ca se audă
 „cuvinte și sonuri mai frumoase ca cele întrebuințate la
 „ei, în nevoile lor zilnice.

„Nu e deci nici o mirare, dacă acest popor arată,
 „în aceste timpuri de deșteptare generală, dorința de a
 „se bucura și el de un învățământ în limba sa.

„După-ce a făcut aceste considerațiuni, comisiunea
 „școlastică a recunoscut în principiu dreptul acelei popo-
 „rațiuni, de a avea oare-care instrucțiune în limba sa pro-
 „prie, pentru rațiunea, că poporul acela într'adevăr există,
 „și prin urmare are drepturi egale cu celelalte popoare
 „la greutățile impuse de provincie, și își sacrifică sângele
 „și averea pentru stat ca și ceialalți.

„De există sau nu condițiunile extreme recerute de
 „lege pentru înființarea unei școale în părțile acelea, de e
 „preferabil satul Susnevizza sau un altul, despre aceasta
 „comisiunea n'a putut să se pronunțe, fiind necesare nisce
 „relațiuni mai exacte.

„Dînsa e însă din începutul locului de părere, că
 „începînd primele cercetări, nu trebuie lăsat la o parte

„greutățile ce s'ar putea întâmpina la realizarea practică a școlilor dorite, pentru-că dificultățile nu vor fi nici odată atât de mari, ca se nu se poată înlătura, și fiind-că dificultățile întâmplătoare atârinate de întemeierea unei instituțiuni folositoare sînt nu numai justificate, dar chiar cerute în drept, n'ar trebui chiar din capul locului se oprească pe autoritățile competente de a face demersul necesar pentru realizarea scopului dorit.

„Din considerațiunile aceste, comisia școlastică are onoarea a propune, ca înalta dietă să binevoiască a decide:

„Memorialul Românilor din Vald'Arsa pentru înstituirea unei școli în Susnevizza cu limba română de instrucțiune, se fie trimis cu o recomandăție la înaltul comitet provincial, ear' pentru cercetările necesare, propunerile care pot urma să se înainteze autorității școlastice provinciale“.

„După aceasta începînd discuțiunea, cere cuvîntul onor. Jenco. — Vorbesce mult timp, în limba slavă, provocînd risete din cauza cuvîntului *Ciribirî*, care adese-orî îl repetă.

„Onor. Logînja. — Cestiunea de față n'are decît o importanță istorică. Se admitem, că se află în Istria rămășițe de popoare romane, dar se vorbească cineva de o naționalitate română, aceasta e curios. Acele fracțiuni de popor, pe care noi le numim *Ciribirî*, nu sînt Români. El cunoaște și a studiat d. e. locuitorii din Jeiane, n'a aflat însă în ei rămășițe romane. Fie cum va fi, acele populațiuni ele s'au croatisat. Toate elementele culturale la oamenii aceia sînt slave. Înțelege prin aceasta despre religiunea care e croată. (Oho! din dreapta), și numirile uneltelor de economie rurală, care de asemenea sînt croate.

„Tot tezaurul rămășițelor romane se reduce la 7—8 sute cuvinte. E sigur, că aici chiar cei subscriși din petițiunea în cestiune nu au înțeles cuprinsul ei. Ar fi mai bine, ca în locul limbii române să se propună limba clasică latină. Oamenii aceia cel mult simțesc lipsa unei școli. Am putea discuta întrebarea: ce fel de școală să se conceadă Susnevizenilor, croată sau italiană, dar de școală română nici nu-i de vorbit.

„Ne mai luînd nimene, cuvîntul, vorbesce dl raportor Constantini:

„Nu-și putea închipui, ca din partea minorității să se facă opozițiune petițiunii pentru o școală română.

„Acci domni, care sînt atât de simțitori, când e vorba de naționalitatea lor, n'ar trebui să deneghe puțină dreptate nici celorlalți, adoptînd astfel sistemul de două ponduri și două măsuri. Că suplicanții sînt Români este un fapt necontestat, recunoscut de filologi și etnografi chiar străini. Nu neagă, că fiind înengiurați de Croați, sînt constrînși să vorbească limba croată; și e adevărat că preoții din locurile acelea cercă toate modurile de a se croatisa. E adevărat însă și aceea, că băieții până nu umblă la biserică nu vorbesc între ei altă limbă, decît cea română. De sigur onor. Logînja nu cunoaște acele populațiuni, — din Susnevizza și de prin regiune, — dar îl pot asigura, că nu numai limba, dar chiar și datinele și tipul sînt de tot diferite de ale Croaților.

„El îl poate asigura despre aceasta, căci cunoaște bine pe acei oameni.

„Dacă până acuma au fost lăsați la o parte, nu e just, ca să li-se iee chiar și dreptul de a cere ceva. Deci recomandă dietei, ca se primească propunerea comisiunii.

„Care pusă la vot fu primită cu majoritate.“)

(Va urma).

Adunarea generală

a „Reuniunii învățătorilor din diecesa Caransebeșului“, în Biserica-Albă, la 29. și 30. August a. c.

(Urmare și fine.)

Comisiunea financiară prin raportorul său dl Traian Lazar propune și adunarea primesce următoarele concluse:

a) Raportul cassariului dimpreună cu socoteala anuală censurându-se cu cea mai mare conștiințiositate și mințiositate și aflându-se în buna ordine se iau la cunoștință, votându-se cassariului absolutoriu și mulțămită protocolară.

b) Taxele restante ale membrilor ordinari să se liquideze prin despărțămintele reuniunii, eară cele neincassavere să se propună spre ștergere; tot așa și taxele neincassavere ale membrilor repausați; eară față de încassarile taxelor restante ale membrilor fondatori și ajutători să se susțină decisiunile anterioare de a se incassa prin fiscal reuniunii.

c) Bugetul reuniunii pro 1891/92 se aprobă cu suma speselor de 305 fl. și cu suma acoperirii de 481 fl. 76 cr.

Adunarea generală din anul viitoru s'a hotărît a-se ținea în Ciacova.

La propunerea membrului ordinariu Romul Ancușa, adunarea cu mare însufățire primesce a se serba în anul viitoru 1892 iubileul de 25 ani al esistenței reuniunii, avînd a-se eda prin birou un memoriu al reuniunii. Tot la propunerea dlui Romul Ancușa, adunarea decide, ca comitetul se substituie 2 representațiuni una la dieta țerii și alta la în. Ministeriu, ca în noaua lege de pensii să se introducă modificarea, ca învățătorii se fie pensionați după 30 de ani de funcțiune.

La propunerea membrului fundatoriu Aureliu Dragan, adunarea însărcinează comitetul reuniunii a compune un nou proiect de arondare a despărțămintelor, care se coincide cu arondarea cea nouă a protopopiatelor.

Urmînd actul de restaurare al biroului și al comitetului pe anul 1891/2 adunarea aclamă pe toți funcționarii și membrii de comitet de până aci, și anume: președinte Stefan Velovan, vice-președinte Martin Tapu, prim notariu Ioan Marcu, notariu al

1) Aceste desbateri urmate în dietă, se află înscrise în gazeta italiană „L'Istria“ Parenzo. Nr. 336 din 6 Oct. 1885, vezi asemenea și „Tribuna“. Sibiu 1888 nr. 18, 19 și 20.

II. Petru Doboș și de notariu al III. în locul dlui Vasile Mareșescu pre dl Demetriu Pruneș (unica schimbare), cassariu Aureliu Drăgan, bibliotecariu Stefan Albu, avocat Coriolan Brediceanu; apoi în comitet: Ioan Ionașu, Patriciu Drăgălina, Ioan Budințan, Paul Rotariu, Stefan Alexa, Ioan Gruescu, Romul Ancușa, Vasilie Ciuta, Demetriu Novac, Antoniu Sabin.

Biroul reales deși era otărit a nu mai rămănea și în raport otărit a zis ca adunarea să nu mai reflecteze la persoanele de pân' aci, totuș la insistența adunării a mai primit încă pe un an încrederea unanimă a reuniunii, și aceasta numai din cauza jubileului de 25 de ani al reuniunii.

După alegerea comisiei autenticoare dl Ioan M. Roșu predă președintelui un libel de cassa de păstrare din loc despre suma de 20 fl. din partea comunei românești din Biserica-Albă, ca aceasta se fie introdusă în numărul membrilor fundatori ai reuniunii. Dup' aceea dl Roșu ține o cuvântare către învătători pentru împlinirea cu credință și cu dragoste a misiunii lor celor grele. Dl Roșu este orator distins dar dintre toate cuvântările se le-am auzit în aceste trei zile, aceasta au fost cea mai însuflețitoare și cea mai sentimentală, încât pe mulți membrii îi vedeai cu ochii strălucind în lacrimi.

A urmat apoi dl I. Ionașu, carele a vorbit despre concordia și solidaritatea ce trebuie se domnească între învătători și acum dl președinte Martin Tapu în cuvinte pătrunzătoare încheie adunarea generală.

Instrucțiune practică

despre purtarea socoților și administrarea averilor bisericesci,

de **TRAIAN BARZU.**

(Urmare.)

Socoata.

Dacă în fondul bisericii intră o sumă oarecare, care până aci n'a mai făcut parte din averea bisericii, atunci averea bisericii crește cu această sumă.

12. Care sînt activele cele noave, care au intrat în 1890, care până aci n'au mai făcut parte din averea bisericii și cu care averea fondului bisericii au crescut?

1. Venitul de interes după capitalul elocată în oblig. la privați	150 fl 08 cr.
2. Venitul de interes după capitalul elocată în oblig. de stat	9 " -- "
3. Venitul de interes după capitalul elocată în casse de păstrare	48 " -- "

4. Venitul. dela clopote, cununii, scaune, arenzi ș. a.	236 " 60 "
5. Venitul dela tasuri	77 " 84 "
6. Venitul din vinderea luminilor	25 " 53 "

La oaltă . . . . . 547 fl. 05 cr.

13. Cu finea anului trecut 1889 starea activelor au rămas . . . . . 4172 fl. 70 cr.

În anul 1890 activele au mai crescut cu suma de . . . . . 547 " 05 "

Prin urmare, activele cu finea anului 1890 fac suma de . . . . . 4719 fl. 75 cr.

Subtrăgînd din aceasta, suma ștearsă din activele bisericii de . . . . . 446 " 30 "

Rămăne starea activelor cu finea anului 1890 . . . . . 4273 fl. 45 cr.

II. Pasivele.

14. Scăzut-a oare averea bisericii cu suma de 200 fl. dată împrumut pe obligațiuni la privați?

N'a scăzut, deoarece-ce de altă parte tot cu suma de 200 fl. a crescut și capitalul bisericii elocată în obligațiuni la privați.

15. Scăzut-a oare averea bisericii cu suma de 25 fl., care s'a anticipat din cassa bisericii în speșele de proces pentru datorășii bisericii?

N'a scăzut, deoarece-ce această sumă și de aci înainte va face parte din averea bisericii. Suma în lădița în care se află banii gata a scăzut cu 25 fl., dar tot cu atîta a crescut suma în lădița în care se află speșele de proces ș. a. anticipate, care au a se înapoia bisericii.

16. Scăzut-a oare averea bisericii cu suma de 100 fl., care s'a elocată în 1890. în casse de păstrare?

N'a scăzut, deoarece-ce această sumă și de aci înainte va face parte din averea bisericii. Suma în lădița în care se află banii gata ce e drept a scăzut cu 100 fl., dar tot cu atîta a crescut și suma în lădița în care se află banii elocăți în casse de păstrare.

Cu acele sume din despărțimentul pasivelor bisericii, care nu se scot pentru totdeauna din averea bisericii, ci se scot numai din lădița în care se află banii gata și se bagă în lădița în care se află capitalele elocate pe obligațiuni la privați, sau în lădița în care se află capitalele depuse la casse de păstrare spre fructificare, ori în lădița în care se află capitalele elocate în obligațiuni de stat, — averea bisericii nu scade, ci rămăne tot aceeași; pentru-că ceea-ce din o lădița se ia, aceea se bagă în altă lădița.

17. Scăzut-a oare averea bisericii cu suma de 12 fl., care s'a solvit la societatea de asigurare

„Transylvania“ pentru asigurarea bisericii pe anul 1890?

A scăzut, pentru-că această sumă s'a scos pentru totdeauna din averea bisericii și, ea de aci înainte nu va mai face parte din averea bisericii.

18. Scăzut-a averea bisericii cu suma de 24 fl., care s'a solvit crâșnicului în salariul seu pe anul 1890?

A scăzut, pentru că această sumă s'a scos pentru totdeauna din averea bisericii.

Cu acele sume dela despărțământul pasivelor bisericii, care s'a scos pentru totdeauna din averea bisericii și de aci încolo numai fac parte din ea, averea bisericii scade.

19. Care sînt pasivele cele noane din 1890., care nu vor mai face parte din averea bisericii, și cu cari averea bisericii a scăzut?

1. Pentru asigurarea bis.	12 fl. — cr.
2. Salariul crâșnicului	24 „ — „
3. Remuner. precurăritei	12 „ — „
4. Salariul păzitorului mor- minților	14 „ — „
5. Dările	31 „ 20 „
6. Pentru procurarea lumin.	8 „ 60 „
7. Pentru facerea unei porți de fier	240 „ — „
8. Pentru procurarea unui prapor	50 „ — „
9. Interese după banii im- prumutați dela institutul „Timișana“	40 „ — „
10. Pentru feliurite mărun- țișuri	8 „ 96 „
11. Banii tasurilor II. și III.	40 „ 91 „

La olaltă . 481 fl. 67 cr.

20. Datoriile vechi rămase la fi-
nea anului 1889 fac . . . . . 1822 fl. — cr.

Datoriile noi din anul 1890 cu
care averea bisericii scade fac . . . . . 481 „ 67 „

La olaltă . 2303 fl. 67 cr.

Din această sumă s'a șters însă . . . . . 6 fl. — cr.

Deci starea pasivelor, rămâne . . . . . 2297 fl. 67 cr.

21. Să se compună acum bilanțul averii fon-
dului bisericii lăsând afară atât la despărțământul
activelor, cât și la cel al pasivelor acele sume, cu
care averea bisericii nici nu crește, dar nici nu scade.

a) Starea activelor la finea anu-
lui 1890 face . . . . . 4273 fl. 45 cr.

b) Subtrăgînd suma pasivelor cu
finea anului 1890 de . . . . . 2297 „ 67 „

Rămâne ca avere curată la finea
anului 1890 suma de . . . . . 1975 fl. 78 cr.

Din cele arătate ne putem convinge:

a) *Că bilanțul averii fondului bisericii din so-
coata încheiată la finea anului 1890 e bun.*

b) *Că bilanțul averii fondului bisericii rămâne
tot același, ori se pui în socoată atât la despărțăm-
entul activelor, cât și la cel al pasivelor sumele,
care în decursul anului, preste care se dă socoata,
s'au elocată în obligațiuni la privați, în obligațiuni
de stat, ori în casse de păstrare, ori că aceste sume
se lăsă cu totul afară din socoată.*

c) *Mai departe, de aci ne putem convinge și
despre aceea, că nu am greșit nimic atunci, când
cu ocaziunea compunerii preliminarului pe anul
1890, atât la despărțământul activelor cât și la cel
al pasivelor, am lăsat afară din preliminarul su-
mele, care vin a se eloca în decursul anului în obli-
gațiuni la privați, în obligațiuni de stat și în casse
de păstrare; căci bilanțul averii și fără aceste sume
tot același rămâne.* (Va urma).

Cuvîntarea*)

Exelenței Sale arhiepiscopului-metropolit Miron Ro-
manul la deschiderea congresului național-bisericesc al
archidiecesei transilvane, 1/13 Octomurie 1891,

*Preasfinții Domni Episcopi! Preastimați Domni Deputați
congresuali! Iubiți frați, iubiți fiți sufletești!*

La noaua întrunire de azi a congresului nostru
național-bisericesc primiți din capul locului salută-
rile mele cordiale, cu care Vă întimpin aici, ca pre-
representanții bisericii ai unui popor de un milion
și jumătate de suflete, chemați a lua în seamă des-
voltarea culturală a acestui popor pe terenul biseri-
cesc, a cunoaște eventualele pedeci interne sau es-
terne, care stau în calea acestei dezvoltări, a afla
mijloacele potrivite pentru delăturarea acelor și
preste tot a continua lucrările începute înainte de
aceasta cu două zeceni pentru consolidarea și pro-
sperarea bisericii noastre naționale pe bazele credin-
ței, speranțelor și ale carității crescînd.

Chiar și între împrejurări mai normale de cât
cum sunt ale noastre de azi, și într'o situație cu
mult mai favorabilă, decât cum este cea actuală, ar
fi grele problemele, la a cărora rezolvire v'ați an-
gajat d-voastre, preastimați domni deputați. Astăzi
însă, când simțul general al poporului nostru încă
nu este dezvoltat până acolo, ca el de sine să
afle căile cele mai sigure și mijloacele cele mai
bune ale prosperării, când însuși clerul nostru pa-
rochial încă nu este pus pretutindeni în condițiuni
favorabile pentru a-și putea împlini sublima misiune
cu rezultatele dorite de toți, și când unele rele so-
ciale și de altă natură au înfrîurire stricătioasă și
asupra vieții noastre bisericesci: misiunea Domniilor
Voastre în această supremă corporațiune bisericea-
scă devine și mai dificilă.

Cu toate acestea eu mă simt îndreptățit a spera,
că D-voastre însuflețiți de scopurile sublime, care le
urmărește preste tot biserica ortodoxă universală,
și în special biserica noastră națională română: lu-

*) Sosindu-ne cuvîntarea I. P. S. Domn Metropolit când era
foaia deja sub tipar, nu s'a putut pune în fruntea foaiet. Red.

minarea, cultura, moralitatea, pacea și fericirea, — veți continua cu succese bune lucrurile congreselor noastre din trecut și veți crea pentru istoria dezvoltării noastre naționale bisericesci date noi, care vă vor asigura grațitudinea posterității, și vor da acesteia impuls pentru o născuță continuă spre progrese salutari în viața bisericească.

Cuvintele preagrațioase și adevărat părintești, care le-am auzit și citit acum mai de curând rostite de Maiestatea Sa domnitorul împărat și rege al nostru la adresa bisericii noastre, ne dau o nouă dovadă despre scutul preainalt, la care poate conta biserica noastră națională și instituțiile ei fundamentale din partea Maiestății Sale, având noi a persevera cu firmitate în credința tradițională către preainaltul tron și în respectul loial față cu organismul legal al statului. Eată dară o nouă încurajare pentru noi, de a lucra bărbătește și cu cele mai bune speranțe pentru dezvoltarea ulterioară a instituțiilor noastre bisericesci, prin care propagând cultura și moralitatea, vom totdeauna să folosim statului public și scumpul nostru patriu, căreia rămânem devotați cu toată căldura inimii.

Premițând acestea și cerându-mi încă de acum scuze pentru neajunsurile, care prea ușor pot să provină sub durata sesiunii noastre din starea sdruncinată a sănătății mele, — me alătur cu tot sufletul, la pioasele rugăciuni, care se ridicară astăzi în această sântă biserică către Atotputernicul Dumnezeu pentru ajutorul ceresc la lucrările noastre congresuale, și cu aceasta sesiunea ordinară a congresului nostru național-bisericesc pentru periodul anilor 1890—1892 o declar de deschisă.

Varietăți.

Congresul bisericii noastre ortodoxe din Ungaria și Transilvania s'a întrunit la Sibiu Marți în 1. Octombrie a. c., termenul prescriș de statutul organic.

Deschiderea solemnă a congresului nostru național-bisericesc. Deputații congresuali sosiți în Sibiu încă din ziua precedentă, se prezintă la serviciul divin împreună cu chemarea ducului sânt, pontificat de Peasântul Domn Episcop al Aragului *Ioan Meșianu* și asistat de Prea Cuvioșile Lor Domnii: arhimandrit *Dr. Ilarion Pușcariu*, protosincelii *Nicanor Frateș* și *Filaret Musta*; părinții protopresviteri: *Michail Popoviciu*, *Ioan Papiu*, părintele ieromonah *Augustin Hamsea* și părinții protodiaconi: *Dr. Remus Roșca* și *Mateiu Voilean*. După terminarea serviciului divin a urmat deschiderea congresului prin Escelenția Sa Î. P. S. D. Archiepiscop și Metropolitan *Miron Romanul*. (Tel. R.)

Dar preainalt. Maiestatea Sa Împăratul și Regele nostru s'a îndurat prea grațios a dăruii din șatula sa privată suma de 150 fl. v. a. pentru repararea bisericii noastre din Clopodia.

Necrolog. Zelosul învățătoriu *Trifu Popescu* din comuna Botești cu filia Giurești în protopresviteratul Făgetului, a răposat Vineri seara în 27. Septembrie a. c. în comuna sa natală Voiteg în al 61. an al vieții și după un serviciu de 40 de ani ca învățătoriu. Înmormântarea s'a îndeplinit Sâmbătă după amiază cu pompa convenită. Pe răposatul îl deplânge soția nemângăiată Brândușa împreună cu 7 copii. — Fie-i țărîna ușoară.

Bibliografie.

A eșit de sub tipăria și se află la autor și la „Librăria diecesană”:

Dr. G. Vuia „**Higiena populară**” cu privire la sateanul român, cu figuri în text. Carte aprobată de Ministeriul din Budapesta și cel din Bucuresci; recomandată prin circulari de autoritățile diecesane române din Sibiu, Arad, Caransebeș, Blaj și Lugoj. Edițiunea a 2-a revizută și înmulțită. — Prețul 1 fl.

„**Boalele venerice.** Vindecarea radicală la „Băile Erculane.” O carte foarte folositoare pentru cei ce sufer de așa numitele *boale ascunse*. — Prețul 50 cr.

„**Nășa Trina**” operetă în 1 act. Textul este scos din viața poporului din Bănat și cuprinde învățături igienice. Prețul 40 cr.

„**Romänische Revue**”. Revistă politică-literară. Apare în fiecare lună în Viena, VIII. Feldgasse 15. Redactor *Dr. Corneliu Diaconovich*. Anul VII. Nr. 9. pe Septembrie 1891. are următorul cuprins: Die „neue” Nationalitäten-Politik in Ungarn. — Die Romänische Emigration. — Die historischen Publicationen der romänischen Literatur in den Jahren 1852—1889, de *Nic. Densușianu*. — Constantin Morariu-Andrievicei (cu portret.) de *C. Morariu* — Randschau: Vom Hermanstädter Central-Comité der romänischen Nationalpartei. — Wirthschaftliche Resultate bei den Romänen in Ungarn und Siebenbürgen.

Concurs.

Pentru definitivă întregire a postului de învățătoriu la școala confesională gr. or. rom. din **Gaiul-Mic**, protopresbiteratul Ciacovei, comitatul Timiș, se scrie concurs cu termen de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în „Foaia diecesană”

Emolumentele sunt:

1. În bani gata 164 fl.
  2. Pentru 12 metri de paie, din cari are a se încălzi și sala de învățământ 18 fl. măsurile pentru căratul paielor le dă comuna bisericească.
  3. 14 64 Htl. de grâu și 9 76 Htl. de cucuruz de spoiat.
  4. Pentru participarea la conferințele învățătorești și la adunarea generală 15 fl.
  5. Scripturistica 3 fl.
  6. Dela fiecare înmormântare nu le va participa 20 cr.
  7. 4 jugere pământ arătoriu dintre cari 2 jugere se vor esarenda prin comitetul parochial, până când din venitul arendeii se va depura restanța de dăe și regulara apelor ce fusăreinează a est pământ, apoi după depurarea amănțitei restante, vor intra și acestea 2 jugere în folosința învățătorului.
  8. Cortel liber cu grădină intravilană.
- Doritorii de a recurge la acest post, vor subșcrie re-urșele lor — prevăzute cu documentele prescrișe conform statutului organic bisericesc și a regulamentului pentru învățători adresate comitetului parochial — Prea On. Oficiu protopresbiteral în Ciacova.

Învățătorii recurenți au să dovadă ască că și-au plătit contribuțiunea, regulara apelor și echivalentul, după pământul învățătorec folosit.

În fine recurenții sunt poștiți a se presenta numai o lată — însă nu în ziua de alegere — în vre-o Duminică ori sârbătoare în ș. biserică, la din contră se vor eschide din candidare.

Gaiul-Mic, în 25. August 1891.

[59] 1 - 3

Comitetul parochial.

În conșlegere cu mine: Aureliu Dragan, adm. protopresb.

Concurs.

Pe baza ordinațiunii Venerabilului Consistoriu diecesan ddo 30 August a. c. Nr. 2269 B. se escrie concuăs pentru ocuparea postului de capelan în parochia de classa a III-a din Măidan, pre lângă neputinciosul paroch Dionisie Liuba, cu termen de recurgere până la 20 Octombrie a. c. st. v.

Emolumentele din care alesul capelan va primi a treia parte sunt următoarele:

1. O sesiune parochială constătătoare din 30 jugere.
2. Birul și stola usitată dela 150 de casse.

Concurenții sunt avisați a și trimitte recursele la oficiul protopresbiteral al Oraviței până la termenul indigitat și a se presenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în biserica parochială din Maidan.

Maidan, din ședința comitetului parochial ținută la 15/27 Septembrie 1891.

[57] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Alexandru P. Popoviciu* adm. protopresbiteral.

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățător în la școala confesională gr. or. română din Curte, protopresbiteratul Făgetului, se escrie acum a doaua oară concurs cu termen de 30 de zile începând de la prima publicare în „Foaia diecesană.”

Emolumentele împiegnate cu acest post sânt:

1. În bani gata 350 fl. v. a.
2. Spese de scripturistică 8 fl.
3. Conferințele învățătoresci 6 fl.
4. Pentru servitoriul școalei 12 fl.
5. 32 metri de lemne, dintre care 16 pentru încălzitul școalei, ear 16 pentru învățătoriu.
6. Dela fie-care înmormântare, unde va fi chemat, 20 cr. eară cu liturgie 40 cr.
7. Locuință liberă, o grădină intravilană și una extravilană.
8. Doană jugere de pământ arătoriu de classa a II-a.

Cei-ce doresc a ocupa acest post învățătoresc au să dovedească, că au testimoniu de calificăciune cu calculul general bun și pentru stațiune cu dotațiune bună; vor fi preferiți cei-ce vor dovedi, că pelângă calificăciunea recentă cunosc musica vocală și instrumentală pentru a instrua corul bisericii.

Alesul învățătoriu este îndatorat a îndeplini afacerile scripturistice în comitetul și sinodul parochial.

Recursele provăzute cu documentele prescrie mai sus și conform statutului organic și regulamentului pentru organizarea învățământului, adresate comitetului parochial din Curte, — să se trimită la oficiul protopresbiteral gr. or. română al Făgetului până la termenul deschis.

Comitetul parochial dorește ca recurenții să se presinte în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sânta biserică, dar nu în ziua de alegere.

Curte, din ședința comitetului parochial ținută la 29 August 1891.

[56] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu*, protopresbiter tractual.

Institutul vaccinogen

al

doctorului VUIA

în

Băile-Herculane. (Mehadia.)

Cu autorisarea Ministeriului am deschis un institut, unde se prepară limfă (ultoi) pentru *ultoirea copiilor* în contra vîrsatului.

În monarhia Austro-Ungară acesta este *primul institut român* de aceasta natură. Scopul meu este, să contribuă la stîrpirea boalei înfricoșate a vîrsatului, care neîncetat se ere mii de victime prin satele noastre.

Vaccinarea sau ultoirea copiilor cu ultoi dela vițel este cel-mai sigur mijloc contra vîrsatului. În Germania, unde și cei mari se ultoesc, nu mai există epidemie de vîrsat (bubat). Ultoirea dela alți copii e periculoasă, fiind-că ușor se pot lăfi deosebite boale, cari zac ascunse în copilul, dela care se face ultoirea. Prin ultoiul de vițel ori-ce pericol e eschis, fiind-că înainte de a fi folosită vaccina scoasă din vițel, acesta se taie și se examinează prin veterinaru organele interne. Prețurile sînt așa de mici, încât nu numai medicii ei și fie-care comună sau particulăriu își poate procura *limfu originală*, pentru care primesc toată garanța.

1 fiolă (sticluță) de limfă pentru 1—3 persoane — fl. 50 cr.

” ” ” ” ” ” 10—15 ” 2 ” — ”

” ” ” ” ” ” 50 ” 3 ” — ”

” ” ” ” ” ” 100 ” 6 ” — ”

[58] 1—3